

Mini-kompost

För att lära sig om hur nedbrytning fungerar kan det vara bra att arbeta med en liten kompost i modellform lämplig för inomhusbruk. Då kan man hålla igång den året om på ett ställe där det går att hålla koll. Den kan stå placerad i ett garage, eller kanske till och med under diskbänken, eller kanske på ditt skrivbord! En stor variant kan i princip omsätta en mindre familjs köksrester, eller alla fruktskal och skrotdar på ett fritids.

Vi skall här ge förslag på en mindre, riktigt lättskött variant passande för en eller två elevers dagliga fruktrester:

EN "SNASK-ASK-MASK-SLASK"

Hädaneftre kommer vi att forkorta Snaskaskmaskslask till SAMS. Så lär man sig hur man blir SAMS med maskar!

Material

Det man behöver är:

En lösgodisburk (dvs snask-ask) i genomskinlig plast, med ett tättslutande lock, samt en extra likadan burk utan lock. Fråga i butiker som säljer lösgodis! De brukar gärna ge bort tomma burkar.

Lödkolv Du kan också använda drillborr, bormaskin eller en hammare + tvåtums spik + en bräda som underlag.

Jord Gärna gammal begagnad krukväxtjord eller jord från en rabatt utomhus – Ny påsjord är ofta steriliserad och innehåller inget liv.

Daggmaskar Några stycken av samma art: lövmask (små rödbruna) eller kompostmask (små, mer eller mindre gulrandiga) är de allra bästa. Man hittar dem i lövhögar eller i någons kompost. Bygger ni flera SAMSar kan ni testa olika arter. Pröva också gärna även med gråsuggor men då får man kanske kalla behållaren "gråsuggtugg" i stället.

Daggmaskar: Den vanliga åkerdaggmasken till vänster, lövmaskar till höger.

Hur gör man?

1. Gör hål i botten på en lösgodisburk (10-30 st brukar vara tillräckligt)
Bästa grovleken på hålen är ca 3 mm. Är de grövre är risken större att en och annan mask trillar igenom och drunknar i vattnet i den undre burken. För små hål däremot ökar risken för att det skall bli sumpigt. (Enklast är att göra hålen genom att smälta med en lödkolv. Var i så fall noga med att stå på ett välventilerat ställe: vid köksfläkt eller utomhus. Torka noga bort plastrester med jämna mellanrum genom att stryka av kolven mot en sten eller i sand.)
2. Lägg i färdig jord samt gärna några vissna löv, cirka 2 - 3 centimeter tjockt i botten. Se till att detta är ordentligt fuktigt.
3. Placera din färdiga maskbostad i den hela lösgodisburken. Passar det som det skall har du nu ett utrymme på ca 2-5 cm mellan den perforerade och den hela botten. Den hela burken fungerar som dräneringskärl så att det är lätt att hålla lagom fuktigt.
4. Stoppa i era maskar!
5. Lägg i lämplig mat. Testa först med till exempel en LITEN äppel- eller päronskrott. Det är viktigt att inte lägga i för mycket i början.
6. Täck maten med lite sågspån från när ni slöjdat (helst från lövträd), eller kanske barksmulor från båtbygge (se idéblad om barkbåtar!) kaffesump, eller färdig jord. Även detta blir del av maten och skyddar samtidigt från att det skall bli fullt med mögelsporer på de kladdiga fruktreterna.

7. Häll i lagom mycket vatten så att det alltid är fuktigt men aldrig sumpigt i maskbehållaren. När det börjar droppa ner i det undre kärlet räcker det.
8. Sätt på ett lock med fullt av pyttesmå hål! Annars kommer det in bananflugor. De är inte välkomna.

Klart!

I komposten sker i princip samma sak som i naturen. Det döda växtmaterialet bryts ner av markens bakterier och smådjur. Resultatet blir *humus*. Humus är näringsrikt och vattenhållande.

I naturen sker detta oftast utspritt över den mark där växternas rötter finns och kan ta upp näringen.

I komposten samlar vi ihop dött växtmaterial. Näringen från detta "skräp" kan vi sedan bestämma var vi vill ha.

Det blir utmärkt som gödsel till trädgård och krukväxter.

Hur blir man SAMS med maskarna?

–några enkla skötselråd.

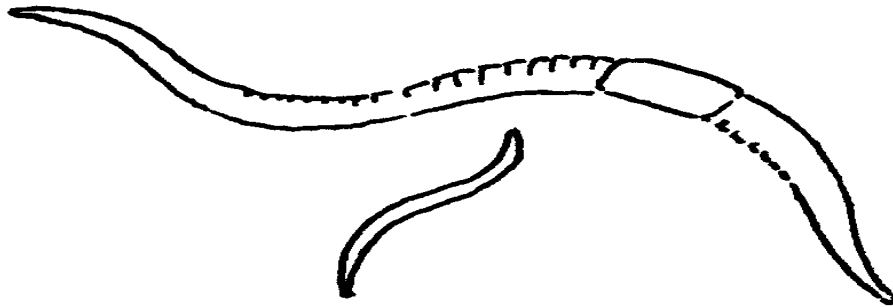
Maskarna vill ha det mörkt men de fixar de själva när de blandar runt mat och färdig mulljord och gömmer sig mitt i. Det genomskinliga kärlet gör det praktiskt att hålla koll, men se till att behållaren inte står länge i för stark belysning!

Maskarna vill ha lagom temperatur: någonstans mellan 15-20 grader brukar vara utmärkt. Tänk på att inte placera din SAMS i ett soligt fönster! Maskar som på så sätt tvingas ”bada bastu” brukar fly upp och trängas nära lockets kant.

Maskarna måste ha lagom fuktigt så glöm inte bort dem för länge utan tänk på att vattna då och då! Om det alltid står lite vatten i dräneringskärlet så brukar detta vara en garanti för att det inte blir alldeles uttorkat .

Lägg aldrig i för mycket mat på en gång! I en nystartad SAMS kan 5-10 maskar som samsas på sin höjd äta en eller två skruttar i veckan. När behållaren kommit igång o det kanske är tio eller tjugo gånger så många sätter de gladeligen i sig en eller två om dagen.

Om ni prövar andra innevånare än kompost- eller lövmaskar, räkna inte med att de kan bo så trångt och äta så mycket! Den vanliga åkerdaggmasken till exempel (rosa-gråviolett och mer än dubbelt så lång och bred som lövmaskar) kan bara bo ett par stycken (och vara sams...) i en SAMS .

Rapportera gärna era resultat och erfarenheter!

På Botaniska trädgården är vi intresserade av att höra hur ni lyckas och hur ni själva använder och utvecklar detta läromedel. Kanske dyker det upp nya idéer om kompost om hur man kan arbeta med detta.

Maila helen.ekvall@vgregion.se

På vår hemsida www.gotbot.se under rubriken Undervisning skall vi försöka hålla oss uppdaterade.

